

Lars Ericsson skriver och berättar

STORBERGET och LILLBERGET

Jag vill börja resan runt Storberget med husen på västra bergskanten.

Valfrid Sjöbergs 1

I nedre kanten av berget och i farlig närhet därav bodde Valfrid Sjöberg med fru Astrid. De hade ett litet jordbruk. Valfrid var diversearbetare och Astrid hade flera stickmaskiner i gång och tjänade en slant på det. Kor fanns i ladugården. I familjen fostrades 5 barn: Valdy, David, Bertil, Birgit och Bojan, som alla flyttade till Stockholm.

I Sjöbergs uthus var en omfattande tillverkning av lingonlådor under några år. En sådan tillverkning var det också på Snygg Olles Erikas loge. Jag arbetade där extra på skollovet och trivdes utmärkt. Lådorna hämtades med lastbil som lastades så högt man vågade. Många tusen lådor tillverkades där av Olle Svensson.

Sommartid hade man hos Sjöbergs en blind flicka Tony från Stockholm. För oss mindre barn var hon spännande med sin blindskriftmaskin och att hon kunde läsa prickarna.

Efter Sjöbergs bodde mjölnaren Per Jonsson där. Hans fru Armida hade dött och han gifte om sig med Anna Westerfors f Kalleberg. Senare bodde Kenneth Bergström där en tid och byggde en verkstad på tomten. Efter hans död köptes huset av Ingor Palmkvist. Han bor inte där, men använder verkstaden.

Viktor Karlssons 2

Deras hus var en stor byggnad. Här bodde under min barndom slaktaren Viktor Karlsson med fru Nanny. De flyttade dit 1933. En lägenhet på övre planet på andra våningen var uthyrd. Ingången dit gick på en träbrygga på baksidan av huset. Karlssons hade fyra barn: Nancy, Alex, Ensy och Arne (Sven-Arne). De hade även ett fosterbarn Maj-Britt Lodin från Gransjön. Alex hade under några år taxiverksamhet. Han flyttade sedan till Västerås. Arne blev köpman i Sundsvall och flickorna flyttade till Stockholm.

Viktor köpte upp slaktdjur och hade slakteri i ett litet hus på gården. Där fanns också ett grishus, där han födde upp djur till slakt.

Han bedrev också passagerar- och godstrafik med "Ulvsjö Express", en personbil med släpvagn. Den tidigaste jag minns var en svart Dodge och under krigsåren köpte han en kolgasdriven Buick personbil av J G Jansson. Efter kriget skaffade han en Dodge lastbil från Kronans överskottslager. Den camouflagemålade lastbilen målades sedan röd och användes länge som firmabil. I början av 50-talet flyttade Karlssons till Finsta i Torp och muraren Gustav Olovsson köpte huset, rev det och byggde sedan ett nytt hus på tomten. Gustav och hans Olovsson hade en dotter, Marja. Hon har egen familj och bor på Bränslan. Huset är uthyrt efter Gustavs död i dec 2003.

Före Viktor Karlsson bodde här N O Sjölin med fru Emma och barnen Emmy, Nils, Stina, Gunnar, Gunhild och Kalle.

Siffrorna anger t ex 1 = läge på bifogad karta (hus ,som ej finns längre, är ej med på kartan)
Bilderna är ur " Sveriges bebyggelse Landsbygden, Västernorrlands län, del II"

Lillhem

I en liten röd stuga mellan V. Karlssons och Manne Magnussons bodde Lillhems-Kalle med sin mor Olivia Olsson. Olivia var bl a ladugårdska på Övergården. Kalle livnärde sig på olika tillfällighetsarbeten, ofta sågade han och högg ved hos folk i byn. Kalles syster Rut arbetade som ladugårdska hos Svedins i Ede. Hennes son Ivar bodde en tid hos sin mormor Olivia. Stugan är sedan länge borta.

Manne Magnussons 3

Nästa hus efter berget söderut var Manne Magnussons. Frun hette Emma och kom från Övergården . På övervåningen i ett rum hade farbror Manne skomakarverkstad. Tre av barnen blev vuxna: Andor var äldst och blev baptistpastor, Nelly bodde med sin man Adrian Almgren i ett hus på gården. Mattias var vägarbetare. Flera barn dog som små. De hade också en fosterdotter: Ada Linnéa Lodin från Gransjön , äldre syster till Maj-Britt hos Viktor Karlssons.

Nelly och Adrian blev vaktmästare i den nya skolan i Stöde och Mattias och hans fru Eva f Engberg flyttade in i det lilla huset på gården De fick två barn, Eva-Lisa och Lars-Håkan. Efter Mannes död övertog Mattias med familj hemgården.

Åke Andersson från Gräfte köpte senare huset och när de flyttade till Sundsvall 2003 köpte Lars-Erik Abrahamsson huset och bodde där en kort tid. Nuvarande ägare är Robert Östberg.

Oskar Erikssons 4

I följande hus, Oskarsro, bodde Oskar Eriksson Hans fru Hildur Svensson från Källsta dog när barnen var små. Oskar hade häst och for omkring och sålde sill bl.a. Han körde även varor från Konsum i Stöde till affären i Hullsjön Familjen hade fem barn : Stina som gifte sig med Erland Persson i Brattås, Karin flyttade till Horndal i Dalarna och gifte sig där, Britt- Marie gifte sig också i Dalarna. Pojkarna flyttade till Stockholm Oskar dog 1937 och alla utom Stina blev fosterbarn på olika ställen Numera lever endast Britt-Marie i By, Dalarna. Efter Erikssons kom Anton och Helga Öberg till huset. Anton var gårdfarihandlare och Helga var sömmerska.

Sedan 1981 är Ingemar Öman ägare till huset.

Hennigs 5

I nästa hus söderut bodde Max Richard Hennig . Han kom från Borås och hans fru Lydia var från Alnö De hade 7 barn: Erik, Gustav och Sven. som hamnade i Västerås, Agnes som var distriktsbarnmorska i Stöde, Lars var tapetserare i Sollefteå och Ingrid blev skolledare vid vårdgymnasiet och sedermera vårdhögskolan i Sundsvall. Karin och Sven dog i 25-års åldern. Max Richard var ingenjör och hade bl a tillsyn av kraftstationerna i Fanbyån Före sekelskiftet 1900 var han med om att bygga telenät i östra Afrika. Senare utförde han installationer i flera kraftverk på olika håll i landet bl.a. i Viforsen. Han dog år 1953, 82 år gammal .Fru Hennig hade garnaffär och stickade bl a strumpor till Bodaborg. Hon dog 1936.

"Tant Agnes" var god vän till mina föräldrar och betydde oändligt mycket för vår familj. Idag bor yngsta dottern Ingrid i huset med sin man Roland Fridh

Åsbergs 6

Några hundra meter längre söderut fanns byggmästare Åsbergs stora gård. Petrus Åsbergs hustru var länge på sjukhus. De hade 2 döttrar: Hildur gifte sig med Edvin Gradin i Gräfte. De fick barnen Margit och Sven., Gerda .den andra av Åsbergs döttrar, gifte sig Bjelkström i Ljungaverk. Huset har efter Åsbergs haft flera ägare bl.a. barnbarnet Sven Gradin.

Nuvarande ägare är familjen Lennart Dahlgren

Före Åsbergs bodde där familjen Olle Viström .Olle var snickare och efter honom har stället hetat "Snickars."Barn till honom var Erik Viström, Stina Nyberg och Ida Nilsson alla i Fanbyn

Mattias Nordlanders "Martins" 7

Närmaste granne till Åsbergs är "Martins."Det huset är en väl bevarad medelpadsgård, som byggdes i mitten av 1800-talet och hade då bara ett plan. När Martin och Julia Nordlander gifte sig, byggdes huset till med en våning. Sonen Mattias med fru Serafia, som var lärare i Brattås, blev ägare till gården efter Martin. De bodde först ett antal år i Gräfte, men flyttade senare till hemstället och bodde i ett annat hus på tomten. De hade en son, Gösta.

Mattias systrar Judit och Ester bodde i det äldre huset Judit var en omtyckt söndagskollärare på Bethel. På somrarna var hon bopiga i Fanbybodarna. Ester hade stickmaskin och stickade strumpor och annat till hugade spekulanter.

Gösta övertog gården, .renoverade det mindre huset och blev mjölkbonde fram till sin död 2004. Ny ägare är Martins barnbarn Sten Olsson.

Kolonin 8 (8)

Den sydligaste gården på Storberget var den s.k. "Kolonin" vid vägen till Rovland. Här fanns en stor gård, som sommartid användes som koloni för barn från Sundsvall. Jag tror att barnen som vistades här, kom från hem med tuberkulos. Barnen hade sin badplats vid Fanbyån vid Rovlands kvarn i en naturlig eller genom flottning skapad damm.

I ett sidohus med ekonomiutrymmen bodde Edvin och Göta Sjölander, f Persson med barnen. Kerstin bor i Stockholm, Barbro och Karin är bosatta i Stöde, Sören i Torpshammar och Roger i Uppsala

Det gamla huset revs och familjen Sjölander flyttade in i ett nyuppfört hus på tomten. Nu bor Göta på Knutsgården. Nu bebos stället av fam .Peter och Bodil Eriksson ..

Före kolonins dagar ägdes huset av Erik Petter Malmström

Viklanders. 9 (9)

Vi följer gårdarna bakom berget norrut. Först kommer vi till Artur Viklanders. Artur var under kriget och även senare hemvärnschef i Stöde. Troligen hade han militär bakgrund.

Fruen var född Vård. De hade en dotter Märta som bor i Uppsala. Nästa ägare blev Bertil Engblom som drivit jordbruket. Han hade stort intresse för hästar och särskilt kallblodiga travhästar. Dottern Anneli och Hans Norling bor nu där, sedan Bertil Englund flyttat till Knutsgården.

Janne Bergmans 10

Närmaste grannen norrut var Janne Bergmans. Både Janne och hans fru Maja är borta sedan länge. Sonen Helmer byggde ett nytt hus på tomten, men det gamla huset finns fortfarande kvar. Janne Bergman var vägarbetare. Han var bl a arbetsledare, när den sista träbron byggdes över Fanbyån vid Fanby kvarn. Han var en trogen läsare av Nya Samhället, som han varje dag hämtade i Konsum på väg från jobbet. I familjen fanns barnen Henry, Holger, Helmer, Svea, och Helge. Henry, Holger och Helmer blev kvar i Stöde. Dottern Svea flyttade med sin man Henrik Mattsson från "Nicke-Mass" i Skiftesbäcken till By i Dalarna. Sonen Helge flyttade till Nynäshamn. Han blev en duktig brottare, men drabbades av sjukdom och dog ung. Helmer med familj övertog föräldrahemmet. Efter dem bodde dottern Britt-Marie här en tid och nu senast bor Helmers dotter Karin Lindholm med familj i huset..

Viströms / Sigge Sandbergs 11

Erik och Anna Viström bodde i nästa hus norrut. Erik, som var flottnings- och vägarbetare, kom från "Snickars" och Anna var syster till Gottfrid, Edvin och Linus Höglund. Barnen hette Hilmer, Rickard, Stina, Edvin Sigvard, Bengt och Jonny. Stina, gift Häggström med familj, bodde under en tid på andra våningen. Hennes dotter Lillemor arbetade som affärsbiträde bl a på Konsum och hos Kjelléns. Rickard bodde i Sundsvall och byggde en villa i Saluhill. Han var dykare och hade gått i snickarlära hos Carl Nordlander. Jag minns att han ofta var ute i kanot på Stödesjön.. Hilmer var också dykare. Han förolyckades vid undervattensarbete utanför Alnön. Edvin skaffade familj i Norrhassel. Bengt sålde tidningar på tågen mellan Sundsvall och Ånge. Han dog ung. Sigvard arbetade vid järnvägen bl a i Ånge, Stöde och Sundsvall. Han var tungviktsboxare och var distriktsmästare i Medelpad. Jonny bodde senast i Nedansjö men dog 2008 som den sista av barnen Viström. Sigge Sandberg blev nästa ägare. Hans fru Sonja var från Småland. Huset brann ner 1994 och därefter byggdes det ett enplanshus på samma tomt. Efter föräldrarnas död bor sonen Sören i hemmet.

Engdahls 13

På vägen norrut i nästa hus bodde Engdahls. Tant Engdahl minns jag klart från tvättdagar nere vid ån. De hade barnen Albin, Almer och Anna. Albin och hans fru flyttade till Ljungaverk. De hade två barn, Elsy och Eskil. Jag var arbetskamrat med Elsy en tid på Konsum i Fanbyn. Almer och hans fru Anna bodde en tid i Viskan. De hade inga barn. Dottern Anna dog i unga år och hennes gravplats ligger alldeles intill min morfars L.J. Jönsson familjegrav. Tant Engdahl hade tillsammans med Märta Kalleberg ett bageri i bagarstugan vid Kärfstabäckens utlopp. Där bakades det tunnbröd och segkakor till försäljning. Tant Engdahl utförde även koppning, vilket var ganska vanligt förr i tiden mot olika krämpor. Efter Engdahls död köptes stället av Hulda född Löfkvist och Gustav Nilsson. När Gustav dog, flyttade Hulda därifrån och huset har sedan varit fritidbostad.

Löfkvists 12

Högre upp på berget, öster om Engdahls, bodde Janne Löfkvist med familj. När jag minns honom var han pensionär. Han hade varit banvakt.. Han var mycket fiskeintresserad och var mycket ute på sjön i sin gamla flottningsbåt, som han hade vid Fanbyåns utlopp. Huset har haft olika ägare och är numera fritidsbostad.

Skomakare Erikssons 14

Nästa hus norrut var skomakare Erikssons. Bror Eriksson, skomakaren, var handikappad. Han hade sin verkstad 1 tr upp. Mor Eriksson, som bodde på bottenvåningen var inte släkt med honom. Hon tog hand om två barnbarn: Hjalmar Eriksson, som gifte sig i Ljungaverk och Gösta Wallblom.

...som var handikappad och bodde i samma hus som Eriksson. Han flyttade hem med sin fru Hilga Berglund när mor blev gammal och drev en liten butik i Stöde. Hjalmar Eriksson och Gösta Wallblom bodde i samma hus som Eriksson. Hjalmar Eriksson och Gösta Wallblom bodde i samma hus som Eriksson. Hjalmar Eriksson och Gösta Wallblom bodde i samma hus som Eriksson.

Löövs 15

Granne till skomakare Eriksson var "Lövgubben" och hans hushållerska Hildegard Persson.. Farbror Lööv blev blind, men kunde göra en hel del arbeten. Stugan var han med och byggde och grannarna i byn var mycket imponerade över att han kunde gräva och mura egen brunn på tomten. Familjen Lööv hade bott i Amerika under 20-talet, men när hans fru Petronella avled där, flyttade han hem till Fanbyn, men de vuxna barnen blev kvar. Dottern Levina hälsade på i Stöde flera gånger. Hon var ungdomsvän med min mor, så hon kom som amerikafremmande och hälsade på hos oss. Jag fick i 6-7 årsåldern en slipsnål av henne. Den var jag mycket stolt över, den var ju från Amerika. Levina är begravd på Stöde kyrkogård. Löövs hade en fäbodstuga i Fanbybodarna och bodde där varje sommar. I hemmet hade tant Hildegard försäljning av tygstuvar från Borås, ofta försedda med vävfel. Det var en uppskattad verksamhet och många handlade där till ett lågt pris. Jag fick ett par byxor, som mor sytt av manchestertyg därifrån. Dom var bruna och sydda av två stuvbitar. Tyvärr var den bruna färgen olika på bitarna och grovleken på ränderna likaså. Jag fick utstå en hel del mobbing för dem i skolan. (den enda gång jag blivit utsatt för sådant) Tant Hildegard flyttade på gamla dagar med 2 systrar till en annan stuga på tomten, men bodde de sista åren på Knutsgården.

Tant Hildegard hade konstnärliga anlag. Hon målade och diktade. Hennes tavlor var fint naivistiska med motiv från "boan" och byn, men på senare år var det rymdskepp som gällde. Hon hade bl.a. en uppmärksam utställning i Umeå. Sista gången jag träffade henne på Knutsgården var hon 98 år. Hon sjöng då för mej med otroligt klar stämma. Hon gav mig också helbrägdagörelse med handpåläggning, då hon ansåg sig ha den gåvan och jag har inte haft ont av behandlingen. Hildegard blev 100 år. "Lövens" hus står fortfarande tomt. Hildegard hade en son, Lennart, officer i Gävle och nu död samt en sonson.

Österbacks 16

I en liten röd stuga intill Löövs bodde flera familjer bl.a Bergströms, Söderbergs och därefter Kalle Österback med familj. Dom bodde minst sagt trångt och fick med tiden bygga ett s.k. barnrikehus i närheten. Kalle med fru Mary fostrade 7 barn: Gunnar, Gunhild, Bertil, Ingeborg, Lilly, Verner och Linnéa.. Kalle arbetade som elektriker. Hans arbetsgivare var Edmund Lundström i Ökne. Några av barnen flyttade till Örebro och så småningom hamnade de flesta av familjen i närkesmetropolen.

Österbacks mor 17)

Ett hundratal meter norrut fanns en annan röd stuga, där Kalles mor Erika bodde med sonen Konrad. Han bosatte sig i Härjedalen under krigsåren, om jag minns rätt. Det var på den stugans plats, som Kalle sedan byggde sitt nya hus. Det ägs numera av Sören och Gussie Selinder. Gussie är yngsta syster till John o Rune Edström och Svea Bergström.

En liten bit sydost om Österbacks fanns ett litet grått hus. Här bodde en gång min morfars far och mor, **Jöns Larsson** och hans Kristina, som flyttat hit från Tjärnsjön. Här bodde också min morfars syster Karolina Jönsson med sina barn Lilly, Dagmar, Sven och Bengt. Efter en brand i Karl Nordlanders snickeri på 1930-talet, där Dagmar med maken Erik Svedin hyrde en lägenhet och då blev husvilla, flyttade de in i hos Karolina med barnen Börje, Ingrid, Margit, Åke, Staffan, Mona och Åsa. Familjen flyttade senare in i ett nytt hus bredvid Filadelfia. Pappa Erik var inte hemma så ofta, han var kraftverksbyggare och omkom i arbetsplatsolycka i Barsele.

Rakels 18

I nästa hus norrut på Storberget bodde Rakel Vikström. Vet ej så mycket om hennes bakgrund. På min tid bodde hon ensam och arbetade med olika saker hos bönder i byn. Ofta var hon vid tvättstället nere vid ån och tvättade åt andra. Hon var bl.a. känd för att kunna "stä blod". Hon hade en dotter Elin, bosatt i Östanå. Hon städade på Östanå skola och var mamma till bl.a. till Olga Olofsson. Rakel hade två döttrar till, Hanna och Ingeborg. Ingeborg gifte sig Nyberg i Sundsvall och blev mor till sångfågeln Ingeborg Nyberg gift Åslund. Jag minns henne som "Rakels jäntas jänta". Huset såldes efter Rakels död till Hilda och Adolf Nyberg. Även Rakels barnbarnsbarn Marja Olofsson har bott där en tid. Numera bor där Lennart Andersson med familj.

Sjökvists 20

I nästa hus bor i dag Ivan Sjökvist. Så länge jag minns har ägarna här haft samma namn. Först var det Valfrid Sjökvist med sin fru Astrid. Han körde lastbil åt svågern i Stöde. Senare övertog han Flatabussen även benämnd Viskans Express. Familjen flyttade via Flata till Ökne och hade bl a affär i Brattås. Dottern i familjen hette Ingegerd, hon blev sjuksköterska. Senare flyttade Valfrids bror Kalle med fru Elsa hit från Stensvea. Dom hade tre barn, Doris, Iris och Ivan. Kalle var byggnadssnickare. En tredje broder, Egron, har också bott här. Han flyttade till USA. Han hade en son, Sven-Erik, som bodde i ett sidohus hos sin farmor tant Hulda. Han förolyckades i Göteborg. Tant Hulda var vaktmästare på "Gammelkapellet" och skötte bl a kaffekokningen där. En syster till Valfrid, Kalle och Egron hette Rut och gifte sig Södermark i Gräfte. En annan syster var Elsa. Hon blev brigadör i Frälsningsarmen. Hon var hemma ibland och då gav armen eid på källarbacken hos Sjökvist. Ortens officerare kom ofta på besök, så vi blev rätt vana vid att se soldater från armen med valspråket "Blod och Eld" på berget.

I sidohuset bodde förutom tant Hulda och Sven-Erik, tant Olivia Lindström. Hon blev tidigt änka. Hon var svägerska till Petrus Lindström och hade sina rötter i Gransjön. Hon var en stillsam människa och en god berättare, som min mor gärna besökte. Ett minne har jag från Sjökvists: det var när tanterna beredde enbärdricka i stora träkar.

Gulliks 19

Bredvid Sjökvists bodde Gullik Eriksson med fru Hanna. Det drev en liten manufakturaffär i huset. Någon miljonomsättning var det knappast tal om, men affären levde kvar år efter år. Flickorna på Östanå skola handlade allt sitt slöjdmaterial där. Erikssons hade tre söner, Gösta, Kalle och Henry. Alla blev framgångsrika affärsmän, Göstas första affär var i Lotjärn, sedan blev det den framgångsrika affären i Stöde, som även brodern Kalle var verksam i. I Fränsta hade de en affär i samarbete med Erik Kjellgren, "Eriksson och Kjellgren" De hade också en affär i Sundsvall. Gösta flyttade sedan till Eskilstuna och fortsatte att sälja kläder, likaså Kalle flyttade dit. Han dog i en tågolycka i närheten av Borås. Henry bosatte sig i Fagersta och drev sin affär där

Georg Sjöberg var brorson till Hanna och bodde där emellanåt i sin ungdom.

Gulliks hus står numera tomt och ägs av Ivan Sjökvist.

Fabriken 14

Nedanföör berget låg en fastighet den s k "fabriken". Den är omtalad på annat håll och utelämnas därför. Någonstans inom fabriksområdet har det funnits en stuga där August Linus Björk, far till Glenn Björk, är uppväxt, men jag känner inte till platsen.

Vattentornet, pumphuset och byns vattenledningsförening hör också till Storbergets historia, men överhoppas här.

Storberget fortsätter norrut i en lägre bergknalle kallad **Kapellbacken eller Lillberget.**

Fanby Ovarn

Nere vid ån fanns Fanby kvarn , som jag också vill räkna till området. Kvarnen finns dokumenterad på annan plats, varför jag utelämnar den här. Ev ska jag berätta egna minnen därifrån.

Garvars 21

På andra sidan ån mitt emot kvarnen fanns garveriet. Garvaren på min tid hette Per Ekström. Han kom från Nybro i Småland med sin fru. De fick en dotter, Ingrid, som gifte sig med en bagare i Västergötland, tror jag. Förutom att betjäna bygden med att garva skinn, tillverkade han tömmar och andra läderdetaljer till selar. Bossorna tillverkades av bossmakare Mattsson i Slättån. Han kom med bossorna , åkande på en damecykel med bara en trampa. Hans ena ben var stelopererat och rakt. Lokorna i Ekströms selar var ifrån Hanngrens – lokor från Sundsvall eller s k värmlandslokor. Dom var inte så bra enligt min far och andra. Petrus tillverkade sina lokor med anatomisk riktig form. Han gjorde även skraddarsydda lokor, tog mått på hästen och resultatet blev, att många hästar fick en kostym, som passade och de slapp sår och plågor i ”lokstan”.

Glen och Karin Björk äger numera huset och det som fritidsbostad.

Lindströms 22

Jag tycker att Lindströms skall räknas in i bergsområdet, då ju deras ladugård och ägor både i anslutning till ladugården och ”Ålhusjalen” finns på berget Lindströms är ett gammalt hemman, även kallad Sjurs Det sägs, att deras åker mot ån är den tidigaste i bygden, mogen för sådd om våren

Petrus Lindström, som kom från Gransjön gifte sig med Betty Eriksson från Övergården, De hade barnen Lisa, Emmy, Jonas , Erik och Frideborg., Alla är nu döda. Nuvarande ägare och tredje generationen på gården är Eriks och Märtas äldste son Eskil Lindström med familj. En ev tidigare ägare, som jag tror hette Olin, emigrerade till Amerika. Besökare härifrån har sett deras gravvård därborta.

Nybergs 23

Närmaste farighet söderut kallar jag Konrad Nybergs, vars gård ligger bergfoten på den västra sidan. Konrad var gift med Inga Eriksson från Övergården. Han var byggnadssnickare och hade några kor. Vi köpte mjölken där några år. Barnen i familjen var Kalle, Erik, Olle, Ingrid och Sara. Kalle blev radiohandlare i Hudiksvall, Erik byggnadssnickare. Han byggde hus på familjens mark i Östanå. Han var en framstående målvakt i Stöde IF. Olle blev stockholmare, hans ”äventyr” där vet jag nästan inget om. Han var intresserad av backhoppning och återvände varje år och utövade sin hobby i Bagnäsbacken, där nästan alla av min generations grabbar gjort sina kullerbyttor. Flera hoppbackar fanns för övrigt på berget. Ingrid gifte sig med Klas Ytterström och bosatte sig i Sundsvall. Hon jobbade i unga år i Janssons bageri och drev det också själv någon tid efter fru Janssons frånfalle. Sara var min arbetskamrat på Konsum i Kärvsta. Hon gifte sig med Hans Ek, som jobbade med elektrifiering av järnvägen och bosatte sig i Västerås.

Jorden, som tillhörde gården, låg i Östanå, söder om skolan.

Kvarngården 24

Kvarngården låg mittemot Nybergs på östra sidan av berget. Här bodde mjölnaren och det blev några stycken, som bodde där genom åren. Den förste jag minns var Johan Jonsson. Han kom från Delsbo. Många av våra mjölnare kom därifrån. Johans bröder Per, Lars och Bror fanns där som mjölnare. Jag tror det också fanns en bror som hette Bryngel, som var där en tid. Johan och Per var de av bröderna, som kom att tillhöra vår bygd. Johan gifte sig med Märta Backlund. De hamnade med tiden i Harmånger, där Johan senare var mjölnare och såg till två kraftstationer. De fick två barn, John-Alvar och Dorothy. John-Alvar övertog sin fars uppgifter i Harmånger. Han drev dessutom en sågverksamhet. Han var en god musiker och spelade i en orkester i Hälsingland. Under de år de bodde i Stöde, både i Kvarngården och i Backlunds födorådsbyggnad var John-Alvar en av mina nära kamrater. Dorothy har jag ganska oklara minnen av, men mamma Märta var en härlig människa, som spred värme och trivsel omkring sig. Hon var en varmt troende baptist, medan maken Johan nog inte hade så stora bekymmer med de himmelska tingen. Johans bror Per bodde en tid i Kvarngården, men blev bofast som "Per i Backen" (f d Sjöbergs). Han var tidigare mjölnare i Indal och hans första fru Armida kom därifrån.

Efter "Johnson-eran" kom en ny mjölnare från Delsbo. Han hette John Andersson och hans bror Per var även här som mjölnare tidvis. John, som var ogift, bodde ensam i Kvarngården. Han var en duktig skidåkare. Han var också litterärt intresserad. Hans prissamling var imponerande. Jag minns bl a ett pris, ett gevär med gravrad silverplåt. Han hade sitt träningspår till Bölesbodarna. Jag var hans bokombud och lånade böcker åt honom på församlingsbiblioteket i Kärvsta skola, som var öppet en kväll i veckan, om jag minns rätt. Han hade en fästmö från Näsvisken. Hon hette Barbro Holmqvist och flyttade in i Kvarngården. Jag har många minnen från Kvarngården, där jag var som barn i huset, både hos Johan och Märta och John och Barbro.

Det har funnits flera mjölnare, men dom tillhör inte riktigt min tid. Där fanns t ex Axel Karlsson från Sättna och några år en Andersson, som kom från Indal. Även bygdens söner Emil Eriksson och Oskar Andersson drev kvarnen. När Johan Jonsson flyttade till Harmånger fick jag överta en fin kaninbur med fyra rum. Fader Petrus var inte så glad, men fick ge sig. Det inledde en period av stor kanindrift hemma. Det var som mest ett hundratal kaniner i olika utrymmen.

Till Kvarngården, som då var ett äldre timmerhus (det står ett nyare hus där i dag), fanns även en ladugård och en rätt imponerande loge, dessutom en förnämlig jordkällare. Ladugården användes något år för tillvaratagna lösspringande hundar. Det var ett oherrans liv i den provisoriska hundgården. Ägarna fick någon tid på sig att hämta sina arresterade hundar. Om ingen ägare kom, hamnade arrestanten i hundarnas himmel. På den här tiden (40-talet) var det vanligt med lösspringande hundar, särskilt vintertid. Det var inte ovanligt att sk "racksto" drog fram. Det var någon löpsk hynda, som uppvaktades av ett antal kavaljerer. Resultatet av deras verksamhet kunde bli rätt underliga exemplar av blandraser (10-15 hundar ej ovanligt). På mjölnarlogen, en byggnad, som då inte mera användes för sitt ursprungliga ändamål, förekom en hel del upptåg. Bl a anordnades cirkus där med en 10-öring i inträde. Logen var delad i två avdelningar, bra för både artister och publik. Här fanns akrobater, mexikanska sångare och trollkarl – alla lokala förmågor i mycket låg ålder. I logen installerades det första höfrörensieriet, som drevs av kvarnen. Det var ett underverk att det ur bosset trollades fram

både klöverfrö, timotejfrö och ogräsfrö. Avfallet kallade vi "hö-mö" och det växte till ett helt litet berg utanför logväggen. Min far köpte till sist logen och plockade ner den. Virket sågades till byggnadsmaterial till vårt boningshus. En del av logen hamnade också i spisen.

Kallebergs 26

På Kapellbacken eller Lillberget bodde i min ungdom tant Märta Kalleberg. Karl Bergmansson hyrde ett rum på övervåningen. Han flyttade sedan ihop med Hulda Berkkvist, tidigare gift med Lars Bergkvist. Märta Kalleberg hade två döttrar, Hanna, gift Andersson i Matfors och Anna, gift Vesterfors. Hon flyttade ensam hem på äldre dar och gifte sig med Per Jonsson i Kapellbacken. Märta Kalleberg hade också en fosterdotter. Hon hette Britta Sjöberg och var syster till Sven Sjöberg, fosterson hos Backlunds. Britta gifte sig Hulinder och bosatte sig i Sundsvall. Hon var berömd som stor och trogen supporter till Medskogsbrons fotbollslag. Tant Kalleberg hade också senare en fosterdotter, Signe Svensson. Märta Kalleberg drev caféverksamhet i sitt hus och hade bl a begravingar och Britta minns hur hon som barn fick hjälpa till att krusa svart crepepapper att användas som dekoration av kaffeborden. Rätt mycket folk var i rörelse på berget. Skogs- och flottningsförbundet avd 515 hade ofta sina möten här. Tyvärr är den föreningens handlingar förkomna. Tant Kalleberg drev en tid bageri med Margareta Engdahl(se Engdahls)

J G Jansson/Rune Edström 25

Granne med Kallebergs är Rune Edströms fastighet. Här bodde en gång baptistpastorn Mattias Åsén (det var ju inte långt till kapellet). En dotter till Åsén, Anna, studerade sång men blev sedan en rikskänd konstnärinna, gift med Anders Lindahl, uppfinnare och fabrikör. Lindahl hade bl a cykelfabrik i Hudiksvall och var uppfinnare och tillverkare av Lazarol och Lazarin. Han var även far till läskedrycken Pommac. Hon gifte senare om sig med skulptören Cristian Derg. I huset på Kapellbacken har det funnits olika affärer. Ett stort magasin i en sidobyggnad berättar om en omfattande verksamhet. Sidobyggnaden är nu borta och huvudbyggnaden ombyggd. I sidobyggnadens bottenvåning fanns Janssons hembageri. Fru Siri Jansson drev bageriet under många år och dottern Märta efter mammans bortgång 1948- Ingrid Nyberg hade senare hand om bageriet en tid. Bageriets produkter var omtyckta och välkända i bygden och pepparkakorna fick avsättning även längre bort. En tid var jag springpojke där och åkte runt till bygdens affärer och busslinjer med bröd packat i en klädkorg (spånkorg) på pakethållaren till en ballongcykel. Öknamnet på detta bud var t ex "limpjesus". Janssons bageri var den första lokalen där Majvor och Rune Edström senare producerade sitt rikskända Stöde-bröd. Runes son driver nu bageriet vidare i f d Loböle skola. Rune köpte senare Kallebergs hus av dottern Hanna. Det låg delvis på hans tomt.

Jansson, som med tiden startade JGs herrekipering i Ånge, var under min tid i Stöde handelsresande för bl a Sommens mössfabrik. Han var också en viktig kugge i den omfattande lingonhandeln i Norrland. Många godsvagnar lastade med lingon sändes genom Janssons försorg från Stöde station och andra platser i Norrland. J G Jansson var från Ånge och gift med Siri, dotter till Tomas Carlsson. De hade fyra barn. Familjen flyttade till Ånge 1950. Yngsta sonen Sten-Erik övertog chefskapet efter sin far. Flickorna Märta och Ing-Mari jobbade i affären. Äldste sonen Karl-Gustav blev resande och övertog en del av faderns affärskontakter. Bakom Edströms hus fanns en liten kulle, som vi kallade Janssons-berget. Kanske var det denna kulle som var Lillberget? .
Numera bor Rune Edströms barnbarn i huset.

Baptistkapellet 26

Uppe på Kapellbacken låg det gamla baptistkapellet, som numera är borta, men som sedan år 1875 till sitt försvinnande låg där som en borg på berget. Man kan läsa i församlingens protokoll om mycket, som hänt här. Förutom rent religiös verksamhet arbetade här en nykterhetsförening ”Hoppets här”, som på 1800-talet kunde redovisa omkring 700 medlemmar. Både IOGT och NTO fanns i bygden. Så nykterhetsarbetet var säkert väldigt omfattande i Stöde i slutet av 1800-talet. En verksamhet från ungefär samma tid, som bör nämnas är vardagsskoleverksamheten. Församlingen hade egen utbildad lärarinna anställd och bedrev sin verksamhet under rätt lång tid. När man byggde det nya kapellet på 1920-talet, (församlingens tredje kapell i Fanbyn) blev kapellet på Lillberget över. En adress, som gällde för Lillberget i min barndom var ”Gamla kapellbacken”

Från mina tidigaste år minns jag en snickerifabrik i f.d kapellet. Ägaren hette Ekholm och hade en son, som hette Karl-Erik. Han gifte sig med Sandra Abrahamsson från Ängelsberg och de flyttade till Sundsvall. Efter Ekholm flyttade Axel Ernholm in med sin familj. Nu blev det smedja i källaren och hovslageri i ett stall av trä vid kapellets södra gavel. Senare byggdes ett skostall vid östra sidan av huset. Familjen var stor och det drevs en omfattande verksamhet av far och söner, Vissa dagar på året var det mängder av hästar här för att skos och även smidesärenden skulle göras. Den stora familjen hade en egenhet vid namngivningen av sönerna. Alla utom Roland, den yngste, fick namn, som började på ”A”, Axel, Agne, Anders, Arne, Alex, Andor och Roland. Alla fick namnet Julius som andra namn, även barnbarnet Georg. Flickorna hette Mary, Clary, Märta, Rakel och Ebba. Alla sönerna utom Arne ägnade sig åt hovslageri och smidesarbete. Arne blev bagare i Stockholm och en tid drev han bageri i bröderna Sundbergs lokaler i Kärvsta. Axel Ernholm med familj kom från Viskan till Stöde, men hade sina rötter i något av våra gamla järnbruk. Fru Mina sade sig ha släktingar i Västervikstrakten, om jag minns rätt.

Petruses / Petrus Erikssons 27

Närmaste granne till kapellet var mitt barndomshem Petrus Erikssons, där nu sonen Håkan bor med sin familj. Petrus byggde huset, som var inflyttningsklart 1932. Som nygifta bodde Gerda och Petrus hos Pelle Hjelm i Ökne. Han var fars läromästare i fällmakeri, skinnberedning och skomakeri. Under byggtiden bodde man hos Albin Backlunds på andra sidan ån. Tomten köptes av garvare och mjölnare Axling och omfattade hemåkern, som kallades kålåkern i äldre tid samt en fåbodvall med några tunnland skog i Fanbybodarna. På sommaren jobbade Petrus i flottningen under många år, men så småningom blev verkstaden heltidsarbete. Petrus var en händig man. Han lagade skor, tillverkade s.k. bondeförbundare med gummitofflor i foten, läderstövlar, luddar, arbetshandskar, hundskinnshandskar och färskinnsfällar, där han först beredde skinnen. Han gjorde också seldon, där han tillverkade alla läderdetaljer, men även bossor och lokor. I Petrus verkstad berättade och ljögs det flitigt av besökande, som väntade på plats hos hovslagaren, malning från kvarnen eller reparation av seldon. Här skulle man ha kunnat dokumentera mängder av sant och mindre sant från bygdens liv.

I gården fanns det rätt mycket höns, som producerade ägg till avsalu. Även getter fanns i hushållet. De bofördes sommartid till ”Niklas i Boan” och därifrån hämtades getost och messmör. Man ansåg getmjölken vara kraftig och extra hälsosam för barn. Den var dessutom garanterat tuberkelfri.

I hemmet fostrades åtta barn: Lars, Lennart, Gudrun, Håkan, Vega, Bengt, Rune och Ingrid. Barnen bosatte sig på många orter. Lars bodde länge i Umeå som avdelningschef i Domus,

men bor nu i Bollnäs. Lennart blev ingenjör på Sunds Defibrillator och bor i Sundsvall
Gudrun är kontorist på Konsum och bor i Västerås. Håkan bor hemma i Stöde och Vega är
hemmafru i Fränsta. Bengt är metallarbetare och bor i Njurunda, Rune är död sedan 1992 och
Ingrid har hand om personalfrågor vid Vattenfall i Bispgården.
Endast Håkan med familj blev kvar i hembygden

Slutord.

Så här kan man kortfattat berätta om gårdarna och människorna på och kring Storberget,
Kapellbacken eller Lillberget. Mycket annat skulle vara värt att berätta. Men det får i så fall
bli ett senare historia.

Jag räknar det som en stor förmån att ha fått växa upp i denna omväxlande miljö med kvarn,
garveri, smedja, hovslageri, slakteri och bageri i de närmaste granngårdarna.
Gårdarna har en mycket längre och ofta skiftande historia. Det får bli andras uppgift att ge en
fullständigare bild.

Bollnäs den 23 maj 2002
Lars Ericsson

Äldste son till Petrus och Gerda Eriksson.
Lars är född den 22/2 1930 och bosatt i Bollnäs
Reviderat den 29/8 och 30/9 2002 och febr.2009
Bearbetning och vissa tillägg av Ingrid Hennig-Fridh